

Az itt közölt dokumentumok a 19. század diplomáciatörténetének egy fontos, bár nem túl ismert epizódját jelentik. Az 1887-es egyezmények háttérének megértéséhez röviden vázolni szükséges az akkori nagyhatalmi viszonyok meglehetősen bonyolult szövevényét.

Az egyezmények mögötti mozgatórugó – az azokat alá sem író – Németország volt, pontosabban Bismarck kancellár, ugyanis ekkor már komoly feszültségek mutatkoztak a német külkapcsolatok korábban szilárdnak tűnő rendszerében. Ebben a legújabb tényező az 1885-ben kezdődő bulgáriai válság volt, amely – most már tartósan – elmérgesítette az osztrák-magyar–oros viszonyt a Balkán kérdésében. Ez a probléma pedig, úgy tűnt, az egész német kapcsolatrendszert veszélyezteti, hiszen a három császár szövetségének összeomlásával felmerült annak a veszélye – amitől Bismarck mindig a legjobban tartott –, hogy Franciaország és Oroszország egymásra találhat Németország ellenében. Ez most annál is fenyegetőbbnek tűnt, mivel 1885-től Franciaországban Boulanger tábornok vezetésével – aki 1886-tól a hadügyminiszteri széklet is elfoglalta – agresszív revansista mozgalom jelentkezett. Ebben a helyzetben Bismarck bonyolult diplomáciai játszmába kezdett: megpróbálta visszaszerezni Németország korábbi játékterét a nagyhatalmi politikában. Ennek a törekvésnek voltak a termékei az 1887-ben született egyezmények.

Bismarck elsősorban a két keleti hatalommal való viszonyát próbálta megóvni, hiszen most kényes szituációba került. Nyíltan nem állhatott ki sem Bécs, sem Pétervár mellett, mert ezzel a másikat idegenftette volna el magától. Ebben a helyzetben kitűnő partnerül kínálkozott Anglia, amely – Salisbury szavaival – az „elszigetelődés mélypontján” állt ekkor. Oroszországgal a Közel-Kelet és Közép-Ázsia, Franciaországgal pedig a gyarmati kérdés – és konkrétan Egyiptom 1882-es angol megszállása – kapcsán került szembe. Így Anglia – saját érdekében is – pozitívan reagált a német diplomáciai nyomásra, hogy szerződést kössön a hármasszövetség két másik tagjával. Anglia már csak azért sem mondhatta nemet, mert Egyiptom kérdésében rá volt szorulva a német támogatásra. Az egyezménnyel Németországnak kettős célja volt. Egyrészt elkerülni az Olaszország és Franciaország közötti *détente*-ot, másrészt a Monarchiával való kapcsolatát rendezni. Bismarck úgy kívánta Bécs

Balkánra vonatkozó igényeit kielégíteni, hogy közben Oroszországgal való kapcsolatát is megóvja. Erre szolgált eszközül Anglia. Azaz Bismarck a hármasszövetség két tagja révén – közvetve – Angliát is Németországhoz kapcsolva és Oroszország barátságát megőrizve, véglegesen elszigetelte volna egyetlen kontinentális ellenfelét, Franciaországot, ezáltal visszanyerve korábbi fölényét az európai politikában.

Az első földközi-tengeri-egyezményt (más néven antantot) az 1887. február 12-i angol–olasz jegyzékváltás rögzítette, melyhez Bécs március 24-én csatlakozott. Az egyezmény olasz vonatkozásban francia-, osztrák-magyar viszonylatban pedig orosz-ellenes éllel született, bár London, kimondva a status quo fenntartását – az angol hagyományoknak megfelelően –, igyekezett kitérni a konkrét kötelezettségvállalás elől.

1887 nyarának politikai eseményei azonban módosították az erőviszonyokat. Koburg Ferdinánd bolgár uralkodóvá választása miatt tovább nőtt az orosz–osztrák-magyar ellentét, melyet – úgy tűnik – már Bismarck sem tartott áthidalhatónak. A lejárt három császár szövetsége helyett 1887. június 18-án viszontbiztosítási szerződést írt alá Németország és Oroszország, ami de jure is véglegesítette a Bécs és Pétervár közötti szakítást.

Amikor 1887. december 12-én a második földközi-tengeri egyezmény (más terminológia szerint a keleti hármasszövetség) keretében pontosították a korábbi megállapodást, immár a hármasszövetség helyzete volt kedvezőtlenebb. Ez tükröződött a megváltozott feltételekben, hiszen az 5. cikkely szerint az aláírók Kis-Ázsia vonatkozásában is vállalták a status quo megőrzését, ami egyértelműen Anglia érdekeit fejezte ki. További pozitívumot jelentett az angol diplomácia számára, hogy az egyezmény révén gyakorlatilag megkapta a kegyelemdőfést a német–osztrák-magyar–orosz szövetség is, amelynek felbomlasztása a Foreign Office régi törekvése volt.

Így az 1887-es egyezmények fordulatot jeleztek az európai politikai viszonyokban: bár Bismarck csak 1890-ben távozott posztjáról, a német külpolitika korábban kialakított mozgástere – az egyezmények látszólagos sikere ellenére – már évekkel korábban beszűkült.

Nyemcsok Attila

A. AZ 1887. FEBRUÁR 12–MÁRCIUS 24-I EGYEZMÉNY

1. AZ OLASZ KORMÁNY 1887. FEBRUÁR 12-I JEGYZÉKE AZ ANGOL KORMÁNYNAK

Corti¹ gróf Lord Salisburynek²

1887. február 12.

Alulírott, Őfelsége Olaszország királyának rendkívüli és meghatalmazott nagykövete kormányától utasítást kapott, hogy az alábbiakat hozza Őexcellenciája, Lord Salisbury, Ő brit felsége külügyminisztere tudomására:

Őfelsége, a király kormánya, attól a vágytól vezetve, hogy Őfelsége, a királynő kormányával az érdekeit érintő különböző kérdésekben megegyezésre jusson; azon a véleményen van, hogy ez a cél a következő elvek alapján érhető el:

I. A status quo minden lehetséges eszközzel történő fenntartása a Földközi-tengeren, az Adrián, az Égei-tengeren és a Fekete-tengeren. Ennélfogva gondot fordítunk minden annexió, okkupáció, protektorátus vagy bármely más forma alatt bekövetkező változás felügyeletére és szükség szerint megakadályozására, amely a jelenlegi helyzetet a két hatalom kárára módosítja.

II. Amennyiben a status quo fenntartása lehetetlenné válik, úgy meg kell akadályozni, hogy bármilyen változás a két hatalom közötti előzetes megállapodás nélkül jöjjön létre.

¹ Luigi Corti, gróf (1823–1888): 1846-tól diplomata, az 1860-as évektől különböző olasz követségek élén áll (Madrid, Washington, Konstantinápoly stb.). A londoni nagykövetséget 1886-tól vezeti.

² Robert Cecil, Salisbury 3. márkija (1830–1903): konzervatív párti angol politikus, több ízben miniszterelnök és külügyminiszter. 1886 és 1892 között mindkét posztot betöltötte. A viktoriánus angol politika utolsó jelentős alakja.

III. Olaszország készen áll Nagy-Britannia egyiptomi akciójának támogatására. Nagy-Britannia – egy harmadik hatalom részéről történő megszállás esetén – a maga részéről kész Olaszország akciójának támogatására az észak-afrikai partvidék bármely pontján és különösképpen Tripolitániában³ és Kirenaikában.⁴

IV. Általában és amennyire a körülmények megengedik, Olaszország és Anglia kölcsönös segítséget ígérnek a Földközi-tengeren minden nézeteltérésben, amely valamelyikük és egy harmadik hatalom között keletkezik.

Annak reményében, hogy ezek az alapelvek elnyerik Őfelsége, a királyi kormányának egyetértését, az alulírott stb.

2. ANGOL JEGYZÉK AZ OLASZ KORMÁNYNAK, 1887. FEBRUÁR 12.

Lord Salisbury válasza Corti grófnak

Titkos

Az olasz politika Excellenciád február 12-i sürgönyében történt kifejtését Őfelsége Kormányja nagy meglepéssel fogadta, mivel lehetővé teszi számára, hogy szívélyesen viszonzza Robilant⁵ gróf baráti érzéseit és kifejtse saját kívánságát az olasz kormánnyal történő általános együttműködésre a két ország közös érdekét jelentő dolgokban. Az együttműködés jellegét, amikor ennek szüksége felmerül, a körülményeknek megfelelően fogják megszabni.

³ Tripolitánia: névlegesen török tartomány a mai Líbia területén Tripoli központtal. Az 1911–12-es olasz–török háborúban olasz kézre kerül.

⁴ Kirenaika: a Földközi-tenger partján, Egyiptomtól nyugatra elterülő formálisan török tartomány. Tripolitániával kerül át olasz fennhatóság alá.

⁵ Carlo Felice Nicolis Robilant, gróf (1826–1888): olasz katona és politikus. Részt vesz az 1860-as évek olasz–osztrák háborúiban, majd diplomáciai pályára lép. 1885 és 1887 között olasz külügyminiszter.

A béke és a Földközi-tengerrel határos területek függetlensége érdekében Őfelsége kormánya a legszorosabb összhangban és egyetértésben kíván fellépni az olasz kormánnyal. Mindkét hatalom kívánsága, hogy a Fekete-tenger és az Adriai-tenger partjai, valamint Afrika északi partjai a jelenlegi kezekben maradjanak. Ha – valamely kedvezőtlen esemény következtében – lehetetlenné válik az abszolút „status quo” fenntartása, mindkét hatalomnak az a kívánsága, hogy egyetlen más nagyhatalom se terjessze ki uralmát e partok valamely részére. Őfelsége kormányának határozott kívánsága lesz, hogy az itt kifejtetteknek megfelelően a legjobb együttműködéssel szolgáljon az olasz kormány számára a politika ezen alapvető elveinek folytatásában.

3. AUSZTRIA-MAGYARORSZÁG CSATLAKOZÁSA AZ EGYEZMÉNYHEZ, 1887. MÁRCIUS 24.

Károlyi⁶ gróf jegyzéke Salisbury márkizhoz

1887. március 24.

Kormányom utasítására van szerencsém a következő nyilatkozatot Excellenciádhoz intézni:

A bécsi kabinet mély meglepedéssel szerzett tudomást a brit és az olasz kabinet között a Földközi-tenger és a vele határos tengerek kérdésében folytatandó közös politika alapján létrejött megállapodásról.

Kötelességem Excellenciádnak tolmácsolni a császári és királyi kormány minden köszönetét, amiért késlekedés nélkül beavatott ebbe a jelentős és [a status quót] kiválóan konzerváló megegyezésbe.

Attól a kívánságtól vezérelve, hogy az európai közjog és béke fenntartásához a lehető legnagyobb mértékben hozzájáruljon, az osztrák-magyar kormány örömmel konstatálta, hogy a szerződés által felállított

⁶ Károlyi Alajos, gróf (1825–1889): diplomata. 1845-től osztrák diplomáciai szolgálatban van, többek között koppenhágai és berlini követ. 1878-tól 1888-ig londoni nagykövet.

alapelvek és politikai célok megfelelnek azoknak, melyek Ausztria-Magyarország politikáját vezetik.

Attól a meggyőződéstől vezetve, hogy ezen célok elérése közreműködésünkkel biztosabb lesz, Ő császári és királyi felsége kormánya kész csatlakozni a barátságról és politikai nézetazonosságról szóló nyilatkozatokhoz az Excellenciád és Corti gróf úr között folyó év február 12-én történt jegyzékváltásnak megfelelő formában.

Eme csatlakozást kinyilvánítván az osztrák-magyar kormány különösen szerencsésnek tartja magát az Anglia és Ausztria-Magyarország közötti politikai közeledés és a kölcsönös kapcsolatok ebből következő megszilárdulása miatt. Ezen kapcsolatok egyértelműen közös alapra helyeződnek az azonos célok követése és a közös érdekek védelme céljából.

Jóllehet a Földközi-tenger kérdései elsődlegesen nem érintik Ausztria-Magyarország érdekeit, kormányom meggyőződése az, hogy Anglia és Ausztria-Magyarország érdekei megegyeznek a keleti kérdés egészére, az ottani status quo minden lehetséges eszközzel való fenntartására, egy hatalomnak a többiek kárára történő terjeszkedésének megakadályozására és ebből következően a politikájuk fő elveit érvényesítő közös fellépésre vonatkozóan.

Annak reményében, hogy ezen megnyilatkozások elnyerik Őfelsége, a királynő kormányának szívélyes beleegyezését, megragadom stb.

4. A CSATLAKOZÁS ELISMERÉSE OLASZ RÉSZRŐL, 1887. MÁRCIUS 24.

Károlyi gróf Őexcellenciája, Ausztria-Magyarország nagykövete, London.

London, 1887. március 24.

Nagykövet Úr!

Volt szerencsém megkapni mai nyilatkozatát, amely tudatja, hogy Őfelsége, a császár kormánya, az európai közjog és béke fenntartásához

való hozzájárulás vágyától vezetve és úgy vélve, hogy az Olaszország és Anglia között létrejött, a Salisbury márkai úr és közöttem február 12-én történt jegyzékváltással formába öntött egyezmény megfelel Ausztria-Magyarország politikájának, és csatlakozik hozzá.

A kormányomtól kapott utasításoknak megfelelően van szerencsém Excellenciádnak kifejezni azt az őszinte meglepedést, amelyet Őfelsége, a király kormánya tanúsított, megtudván, hogy Ő császári és apostoli királyi felsége kormányát ezen rendelkezések – amelyek csak tovább erősíthetik a két állam között meglévő baráti kapcsolatokat – fellekesítették, és Őfelsége, a király nevében sietek elfogadni Őfelsége, a császár kormányának csatlakozását az olasz–angol egyezményhez, amint az a csatlakozás Excellenciád fent idézett közleményében formába lett öntve.

Megragadom az alkalmat, hogy kinyilvánítsam Önnek, nagykövet úr, legmélyebb elismerésemet.

L. Corti

Olaszország nagykövete

5. A CSATLAKOZÁS ELISMERÉSE BRIT RÉSZRŐL 1887. március 24.

Őexcellenciája Károlyi gróf stb. stb. stb.

Külügyminisztérium, 1887. március 24.

Nagykövet Úr!

Őfelsége kormányának legélénkebb meglepedésére szolgál, hogy az Anglia és Olaszország között történt véleménycsere, amelyről a bécsi kabinet is tájékoztatást kapott, támogatásra talált, és elismerte az európai béke megőrzésére és a közjog fenntartására való irányulását.

Őfelsége kormánya hasonló meglepedéssel fogadta a közlést, hogy az osztrák-magyar kormány kész támogatni az Olaszország és Anglia közötti érintkezésben megfogalmazott barátsági és politikai nézetazonossági nyilatkozatokat; és csatlakozik ahhoz a meggyőződéshez, hogy a két

ország között régóta fennálló szívélyes viszony – az érdekek és a politika hasonlóságán alapulva – a jelen folyamat révén erősödni és rögzülni fog.

[A brit kormány] meggyőződése, hogy a Földközi-tenger és határos tengerei által mosott területekre vonatkozóan Ausztria-Magyarország érdekei szorosan kapcsolódnak Nagy-Britannia és Olaszország érdekeihez. Az osztrák politika azonban inkább a Fekete-tenger és az Égei-tenger esetében van érintve, mint a Földközi-tenger nyugati medencéjével kapcsolatban.

De azon területek vonatkozásában, melyek az osztrák-magyar birodalom érdekeit kifejezetten érintő tengerekkel határosak, az angol és osztrák politika céljai azonosak és az azt szabályozandó elvek világosan vannak jelezve a jegyzékekben, amelyekhez történő csatlakozás szándékát Kálnoky⁷ gróf kifejezte.

Annak előzetes meghatározása nélkül, hogy bármely eshetőségben milyen jelleget öltön a két hatalom együttműködése, Őfelsége kormányának erőfeszítései összhangban az osztrák-magyar kormányéival mindig arra fognak irányulni, hogy – amíg lehetséges – biztosítsák ezekben a térségekben a status quo fenntartását, és ha ez sajnálatosan lehetetlenné válna, akkor pedig a két ország érdekeivel ellenséges új hatalom kialakulásának megelőzését.

Van szerencsém kifejezni legmélyebb elismerésemet, nagykövet úr, Excellenciád legalázatosabb szolgálja,

Salisbury

⁷ Kálnoky Gusztáv, gróf (1832 – 1898): magyar nemesi család morvaországi ágából származó osztrák diplomata. 1881 és 1895 között a Monarchia közös külügyminisztere.

B. AZ 1887. DECEMBER 12-I EGYEZMÉNY

1. OSZTRÁK-MAGYAR JEGYZÉK AZ 1887. FEBRUÁRI EGYEZMÉNY BŐVÍTÉSÉRŐL ÉS ÉRTELMEZÉSÉRŐL, 1887. DECEMBER 12.

Őexcellenciája, Salisbury márkí úr

London, 1887. december 12.

Az 1887. márciusi londoni jegyzékváltás révén Őfelsége, Ausztria császára, Magyarország királya, illetve Őfelségeik, Nagy-Britannia és Írország Egyesült Királyság királynője és Olaszország királya között létrejött megállapodás értelmében Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége kormánya megegyezett Olaszország kormányával, hogy javasolják Nagy-Britannia kormányának az alábbi pontok elfogadását, melyek a már említett jegyzékváltás által rögzített elvek megerősítésére, továbbá a három hatalom viselkedésének pontosítására hivatottak a Keleten esetleg felmerülő eseményekkel kapcsolatban.

1. A béke megőrzése és minden agresszív politika kizárása.

2. A status quo fenntartása Keleten, a minden kompenzációs politikát kizáró szerződésekre alapozva.

3. Az ugyanezen szerződések által létrehozott helyi autonómiák fenntartása.

4. Törökország függetlensége fontos európai érdekek (a kalifátus függetlensége, a tengerszorosok⁸ szabadsága stb.) őrzőjeként minden uralkodó idegen befolyástól.

5. Következésképpen Törökország nem adhatja fel és nem ruházhatja át Bulgária feletti felségjogait egyetlen más hatalomra sem, nem avatkozhat közbe, hogy ott idegen közigazgatást hozzon létre, nem tűrhet el e célból kezdeményezett kényszerítő cselekedeteket, akár katonai megszállás, akár önkéntesek küldésének formájában. Törökország, melyet

⁸ Tengerszorosok: Boszporusz és a Dardanellák.

a szerződések a tengerszorosok őrzőjévé tettek, felségjogainak egyetlen részét sem adhatja fel, és nem ruházhatja át egyetlen hatalomra sem kiszásiai fennhatóságát.

6. A három hatalom kívánsága, hogy Törökországgal ezen elvek közös védelmére társuljon.

7. Abban az esetben, ha Törökország szembefordul az 5. cikkelyben jelzett jogellenes vállalkozásokkal, a három hatalom azonnal megállapodásra lép azon lépéseket illetően, melyeket az Ottomán birodalom – korábbi szerződések révén biztosított – függetlensége és területi integritása tiszteletben tartása végett megtenni szükséges.

8. Ha a Porta viselkedése azonban, a három hatalom véleménye szerint, bármely ilyen jogellenes vállalkozás pártolásának vagy eltérésének jellegét ölti, a három hatalom feljogosítottnak fogja magát tartani a hatályos szerződések által, hogy – akár együttesen, akár külön-külön – ideiglenes megszállást kezdeményezzen katonai vagy haditengerészeti erőivel az ottomán terület olyan pontjain, amelyek megszállását szükségesnek találhatják az előző egyezmények által meghatározott célok biztosítására.

9. A három hatalom közötti jelen egyezmény létezése és tartalma nem lesz felfedve sem Törökország, sem bármely más hatalom előtt, amely még nem értesült róla, a három hatalom mindegyikének előzetes hozzájárulása nélkül.

Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége alulírott rendkívüli nagykövetét és meghatalmazott miniszterét kormánya megbízta a jelen jegyzék aláírásával és Ő brit felsége kormánya hasonló jegyzékével történő kicserélésével.

Alulírott megragadja az alkalmat, hogy ismételten kifejezze legmélyebb elismerését Őexcellenciája, Salisbury márkí úr, Őfelsége, a királynő külügyminisztere iránt.

Aláírás: Károlyi

2. BRIT VÁLASZJEGYZÉK AZ OSZTRÁK-MAGYAR KORMÁNYNAK, 1887. DECEMBER 12.

Az osztrák-magyar és az olasz kormány azonos jegyzéke által elfogadásra ajánlott pontokat Őfelsége kormánya megfontolta.

A három hatalom már közölte egymással meggyőződését, hogy közös érdekük a fennálló állapotok megtartása a Földközi-tenger és a csatlakozó tengerek partjain. A jegyzékben ismertetett első négy pont szoros összhangban áll ezzel az egyetértéssel, valamint a Nagy-Britannia kormánya által mindig folytatott politikával.

Az ötödik, hatodik és hetedik pont bizonyos különleges veszélyekre utal, melyek révén a szerződésekkel létrehozott állapot és a három hatalom érdekei veszélybe kerülhetnek keleten, valamint az ilyen veszélyek jelentkezése esetén követendő eljárást említi. Az ötödik cikkely által jelzett jogellenes vállalkozások különösen a tengerszorosok Törökországot kivéve bármely hatalom fennhatósága alóli megőrzését érintenék, valamint a Török Birodalom északi határán lévő keresztény közösségeknek a berlini egyezmény által biztosított független kiváltságjait. Őfelsége kormánya elismeri, hogy a tengerszorosok védelme és ezen közösségek kiváltságai elsőrendű fontossággal bírnak, és Európa számára az egyezmény légtértékesebb eredményei; és [a brit kormány] őszintén egyetért az osztrák-magyar és olasz kormánnyal a biztosításukra irányuló különleges elővigyázatosság vállalásában.

A nyolcadik pont fellép az olyan eshetőség ellen, amely – formai jogsértés nélkül – összességében meghiúsítaná a szerződések céljait. Szükséges azonban a korai nyilvánosság elkerülése, amely kiválthatná Törökország függő állapotba süllyedését, amelytől való megóvása a három hatalom célja. Ezen megfontolások tükrében az alulírottat, Őfelsége külügyminiszterét Őfelsége kormánya megbízta, hogy közölje az osztrák-magyar kormánnyal a két hatalom azonos jegyzékében ismertetett kilenc pont elfogadását, azaz:

1. A béke megőrzése minden agresszív politika kizárásával.
2. A „status quo” szerződésekre alapozott fenntartása keleten, minden kompenzációs politika kizárásával.

3. Az ugyanezen szerződések által létrehozott helyi autonómiák fenntartása.

4. Törökország függetlensége fontos európai érdekek (a kalifátus függetlensége, a tengerszorosok szabadsága stb.) őrzőjeként minden uralkodó idegen befolyástól.

5. Következésképpen Törökország nem adhatja fel és nem ruházhatja át Bulgária feletti jogait egyetlen más hatalomra sem, nem avatkozhat közbe, hogy ott idegen közigazgatást hozzon létre, nem tűrhet el e célból kezdeményezett kényszerítő cselekedeteket, akár katonai megszállás, akár önkéntesek küldésének formájában; Törökország, melyet a szerződések a tengerszorosok őrzőjévé tettek, felségjogainak egyetlen részét sem adhatja fel, és nem ruházhatja át egyetlen hatalomra sem kis-ázsiai fennhatóságát.

6. A három hatalom kívánsága, hogy Törökországgal ezen elvek közös védelmére társuljon.

7. Abban az esetben, ha Törökország szembefordul az 5. cikkelyben jelzett jogellenes vállalkozásokkal, a három hatalom azonnal megállapodik azon lépéseket illetően, melyeket az Ottomán birodalom – korábbi szerződések révén biztosított – függetlensége és területi integritása tiszteletben tartása végett megtenni szükséges.

8. Ha a Porta viselkedése azonban, a három hatalom véleménye szerint, bármely ilyen jogellenes vállalkozás pártolásának vagy eltűrésének jellegét ölti, a három hatalom feljogosítottnak fogja magát tartani a hatályos szerződések által, hogy – akár együttesen, akár külön-külön – ideiglenes megszállást kezdeményezzen katonai vagy haditengerészeti erőivel az ottomán terület olyan pontjain, amelyek megszállását szükségesnek találhatják az előző egyezmények által meghatározott célok biztosítására.

9. A három hatalom közötti jelen egyezmény létezése és tartalma nem lesz felfedve sem Törökország, sem bármely más hatalom előtt, amely még nem értesült róla, a három hatalom mindegyikének előzetes hozzájárulása nélkül.

Külügyminisztérium, 1887. december 12.

Salisbury

3. OLASZ VÁLASZJEGYZÉK AZ OSZTRÁK-MAGYAR KORMÁNYNAK, 1887. DECEMBER 16.

Az 1887 márciusi londoni jegyzékváltás révén Őfelsége, Olaszország királya, illetve Őfelségeik, Ausztria császára, Magyarország királya és Nagy-Britannia és Írország Egyesült Királyság királynője között létrejött megállapodás értelmében Őfelsége, Olaszország királyának kormánya megegyezett Ausztria-Magyarország és Nagy-Britannia kormányaival a következő pontok elfogadásában, melyek a már említett jegyzékváltás által rögzített elvek megerősítésére, továbbá a három hatalom viselkedésének pontosítására hivatottak a Keleten esetleg felmerülő eseményekkel kapcsolatban.

1. A béke megőrzése és minden agresszív politika kizárása.
2. A status quo fenntartása keleten, a minden kompenzációs politikát kizáró szerződésekre alapozva.

3. Az ugyanezen szerződések által létrehozott helyi autonómiák fenntartása.

4. Törökország függetlensége fontos európai érdekek (a kalifátus függetlensége, a tengerszorosok szabadsága stb.) őrzőjeként minden uralkodó idegen befolyástól.

5. Következésképpen Törökország nem adhatja fel és nem ruházhatja át Bulgária feletti felségjogait egyetlen más hatalomra sem, nem avatkozhat közbe, hogy ott idegen közigazgatást hozzon létre, nem tűrhet el e célból kezdeményezett kényszerítő cselekedeteket, akár katonai megszállás, akár önkéntesek küldésének formájában. Törökország, melyet a szerződések a tengerszorosok őrzőjévé tettek, felségjogainak egyetlen részét sem adhatja fel, és nem ruházhatja át egyetlen hatalomra sem kizsiai fennhatóságát.

6. A három hatalom kívánsága, hogy Törökországgal ezen elvek közös védelmére társuljon.

7. Abban az esetben, ha Törökország szembefordul az 5. cikkelyben jelzett jogellenes vállalkozásokkal, a három hatalom azonnal megállapodik azon lépéseket illetően, melyeket az Ottomán birodalom – korábbi

szerződések révén biztosított – függetlensége és területi integritása tiszteletben tartása végett megtenni szükséges.

8. Ha a Porta viselkedése azonban, a három hatalom véleménye szerint, bármely ilyen jogellenes vállalkozás pártolásának vagy eltűrésének jellegét ölti, a három hatalom feljogosítottnak fogja magát tartani a hatályos szerződések által, hogy – akár együttesen, akár külön-külön – ideiglenes megszállást kezdeményezzen katonai vagy haditengerészeti erőivel az ottomán terület olyan pontjain, amelyek megszállását szükségesnek találhatják az előző egyezmények által meghatározott célok biztosítására.

9. A három hatalom közötti jelen egyezmény létezése és tartalma nem lesz felfedve sem Törökország, sem bármely más hatalom előtt, amely még nem értesült róla, a három hatalom mindegyikének előzetes hozzájárulása nélkül.

Őfelsége, Olaszország királya alulfrott nagykövetét kormánya megbízta a jelen jegyzék aláírásával, és Őfelsége, Ausztria császára, Magyarország királyának kormánya azonos jegyzékével történő kicserélésével.

Bécs, 1887. december 16.

Nigra⁹

⁹ Constantino Nigra, gróf (1828–1907): olasz diplomata. a párizsi, szentpétervári, londoni nagykövetség vezetője. 1885-től bécsi nagykövet.